

پدافند غیرعامل

آمادگی، مقاومت همه جانبه و پدافند غیرعامل

سازمان پدافند غیرعامل جمهوری اسلامی ایران

سازمان پدافند غیرعامل در سال ۱۳۸۲ با فرمان مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه ای تشکیل شد. در گذشته و در یک مقطع زمانی موضوع پدافند غیرعامل به ارتش واگذار شده بود، در یک مقطع هم به سازمان مدیریت و برنامه ریزی و در یک مقطع دیگر نیز به دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی.

درباره پدافند غیر عامل

پدافند غیر عامل مجموعه ای از اقدامات غیر مسلحانه است که موجب کاهش آسیب پذیری نیروی انسانی، ساختمان ها، تاسیسات، تجهیزات، سرمایه ها، اسناد و شریان های کشور در مقابل عملیات خصمانه و مخرب دشمن می گردد. هرچه قدر درجه هشجاری مدیریت دفاعی برای بکار گیری پدافند عامل بالا باشد، باز هم دشمن سعی دارد در ساعات نخست تهاجم با وارد کردن ضربات سنگین به مراکز مهم دفاعی و مراکز حساس و حیاتی کشور آسیب برساند و برای این کار پر هزینه ترین ابزار را با قدرت آتش سنگین بکار می گیرد. معمولاً بعد از روزهای اول و تهاجم هوایی، جنگ زمینی آغاز می شود که طی آن زیر ساخت های حساس و مهم کشور، با همان دقت اولیه ولی با گستردگی بیشتر مورد تهاجم هوایی قرار می گیرد. در صورتی که روحیه دفاعی ملت پس از چند هفته حفظ شود، در مرحله بعدی بمباران افراد غیر نظامی آغاز می شود که اکثراً به عنوان خطای نظامی وانمود می گردد. طی این مرحله از تهاجم ایجاب می کند که تمام ساختمان ها در مقابل موج انفجار، ترکش و امکان فروپاشی مقاومت نسبی قابل قبولی داشته باشند و در بخش های مناسبی از آنها فضای امن قابل بهره برداری در دسترس باقی بماند

پدافند غیرعامل Passive Defense

به مجموعه اقداماتی اطلاق می گردد که مستلزم به کارگیری جنگ افزار نبوده و با اجرای آن می توان از وارد شدن خسارات مالی به تجهیزات و تاسیسات حیاتی و حساس نظامی و غیرنظامی و تلفات انسانی جلوگیری نموده و یا میزان این خسارات و تلفات را به حداقل ممکن کاهش داد.

اقدامات پدافند غیرعامل شامل استتار، اختفاء، پوشش، فریب، تفرقه و پراکندگی، استحکامات و سازه های امن و اعلام خبر می باشد.

پدافند غیرعامل (Passive Defense) مجموعه اقداماتی است که انجام می‌شود تا در صورت بروز جنگ، خسارات احتمالی به حداقل میزان خود برسد

به بیان دیگر هر اقدام غیر مسلحانه‌ای که موجب کاهش آسیب‌پذیری نیروی انسانی، ساختمان‌ها، تاسیسات، تجهیزات، اسناد و شریان‌های کشور در مقابل عملیات خصمانه و مخرب دشمن گردد، پدافند غیرعامل گفته می‌شود.

هدف از اجرای طرح‌های پدافند غیرعامل کاستن از آسیب‌پذیری نیروی انسانی و تاسیسات و تجهیزات حیاتی و حساس و مهم کشور علی‌رغم حملات خصمانه و مخرب دشمن و استمرار فعالیت‌ها و خدمات زیربنایی و تامین نیازهای حیاتی و تداوم اداره کشور در شرایط بحرانی ناشی از جنگ است.

به عنوان مثال، از پدافند غیرعامل می‌توان به استتار، اختفا و ایجاد سرپناه برای تاسیسات مهم و استراتژیک اشاره کرد.

در پدافند عامل مثل سیستم‌های ضد هوایی و هواپیماهای رهگیر، فقط نیروهای مسلح مسئولیت دارند. در حالی که در پدافند غیرعامل تمام نهادها، نیروها، سازمان‌ها، صنایع و حتی مردم عادی می‌توانند نقش مؤثری بر عهده گیرند.

اصول پدافند غیرعامل

در اکثر منابع علمی و نظامی دنیا اصول و یا موضوعات پدافند غیرعامل شامل 6 الی 7 اقدام می‌باشد، که در طراحی و برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات اجرایی دقیقاً می‌بایست مورد توجه قرار گیرد.

۱. استتار Camouflage
۲. اختفاء Concealment
۳. پوشش Cover
۴. فریب Deception
۵. تفرقه و پراکندگی Separation & Dispersion
۶. مقاوم‌سازی و استحکامات Hardening
۷. اعلام خبر Early Warning

انجام اقدامات دفاع غیرعامل، در جنگ‌های نامتقارن امروزی در جهت مقابله با تهاجمات خصمانه و تقلیل خسارت ناشی از حملات هوایی، زمینی و دریایی کشور مهاجم، موضوعی بنیادی است که وسعت و گستره آن تمامی زیرساخت‌ها و مراکز حیاتی و حساس نظامی و غیرنظامی، سیاسی، ارتباطی، مواصلاتی نظیر بنادر، فرودگاه‌ها، و پل‌ها، زیر ساخت‌های محصولات کلیدی نظیر پالایشگاه‌ها، نیروگاه‌ها، مجتمع‌های بزرگ صنعتی، مراکز هدایت و فرماندهی و جمعیت مردمی کشور را در برمی‌گیرد تا حدی که حفظ امنیت ملی و اقتصادی، شکست‌ناپذیری در جنگ، به نحو چشمگیری وابسته به برنامه‌ریزی و ساماندهی همه جانبه در موضوع حیاتی دفاع غیرعامل می‌باشد.

پدافند در مفهوم کلی، دفع، خنثی کردن و یا کاهش تاثیرات اقدامات آفندی دشمن و ممانعت از دستیابی به اهداف خودی است. پدافند به دو بخش تقسیم می‌شود 1- پدافند عامل 2- پدافند غیرعامل

پدافند عامل: پدافند عامل عبارت از رویارویی و مقابله مستقیم با دشمن و به کارگیری جنگ افزارهای مناسب و موجود به منظور دفع حمله و خنثی کردن اقدامات آفندی وی می‌باشد.

پدافند غیرعامل: پدافند غیرعامل به مجموعه اقداماتی اطلاق می‌گردد که مستلزم به کارگیری جنگ افزار نبوده و با اجرای آن می‌توان از وارد شدن خسارات مالی به تجهیزات و تاسیسات حیاتی و حساس نظامی و غیرنظامی و تلفات انسانی جلوگیری نموده و یا میزان این خسارات و تلفات را به حداقل ممکن کاهش داد.

1- موضوعیت پدافند غیرعامل

بخشی از خسارات و صدمات وارده از حملات هوایی-موشکی، مربوط به اصابت بمب یا هر نوع پرتابه دیگری و ایجاد انفجار توسط آنها می‌باشد. که در لحظه وقوع حادث می‌گردد و اغلب موارد، خسارات و صدمات مربوط به پیامدهای این حملات از خسارات ناشی از انفجار اولیه به مراتب بیشتر می‌باشد و با رعایت اصول پدافند غیرعامل و اجرای طرح‌های مربوطه می‌توان ضمن کاهش خسارات اولیه از بروز خسارات و صدمات بعدی جلوگیری نموده و یا تاثیر آنها را تا حد بسیار زیادی کاهش داد.

اصول اولیه پدافند غیرعامل، ساده و تقریباً ثابت بوده ولی کاربرد این اصول در موارد مختلف تفاوت داشته و در موارد پیچیده و مشکل می‌شوند.

2- اصول، روشها و موضوعات اساسی در مبحث پدافند غیرعامل

2-1 اختفا Concealment

اختفا یا پنهان کاری به کلیه اقداماتی گفته می‌شود که مانع از قرار گرفتن تاسیسات و تجهیزات در دید مستقیم دشمن گردیده و یا تشخیص تاسیسات و تجهیزات و همچنین آگاهی از انجام فعالیت‌های خاص را برای او غیر ممکن و یا مشکل می‌سازد.

روش‌های اختفا عبارتند از

الف- استفاده مناسب از عوارض زمین و احداث تاسیسات در محلی که توسط دشمن به سهولت قابل تشخیص و رویت نباشد.

ب- عادی و غیر مهم جلوه دادن تاسیسات با جدول‌بندی، درختکاری و ...

ج- جداسازی منطقی تاسیسات صنعتی که به علت نوع فعالیت نمی‌توان آنها را به طور کلی دگرگون نمود. به نحوی که تاثیر زیاد بر نوع فعالیت‌ها نگذارد.

د- حذف نقاط حیاتی و حساس و مهم از روی نقشه‌هایی که به دلیل خاص باید در رسانه‌های گروهی منعکس گردد.

ه- نشان ندادن نمای خارجی تاسیسات حیاتی و حساس در تلویزیون به خصوص در ارتباط با محیط اطراف و جاده‌ها

و- عدم درج آگهی در جراید به گونه‌ای که وقوع فعالیت‌های مهم در محدوده زمانی و در موقعیت جغرافیایی مورد استفاده قرار گیرد.

ز- ایجاد تاسیسات در اعماق زمین و یا در دل کوه‌ها که به این ترتیب علاوه بر پنهان کردن آنها بحث استحکام کافی در مقابله با راکت، بمب و موشک را می‌توان مطرح کرد.

ح- جابه‌جایی: از آن جایی که تاسیسات صنعتی به صورت ثابت در نقطه‌ای مستقر می‌شود و انتظار و تغییرات و تحولات دفعی از آنها نمی‌رود. چنانچه جمع‌آوری و نصب مجدد گونه‌هایی از صنایع تا حد لازم سهولت داشته باشد می‌توان کالدهای مورد نیاز را از نوع سبک و انعطاف‌پذیر مانند چادر و یا سازه‌های سبک با قابلیت مونتاژ و دیمونتاژ آن انتخاب نمود و در مراحل زمانی مختلف محل آن را جابه‌جا نمود.

2 - استتار camouflage

مفهوم کلی استتار هم رنگ و هم شکل کردن تاسیسات و تجهیزات با محیط اطراف می‌باشد. استتار از موثرترین و متداول‌ترین روش‌های دفاعی غیرعامل در ارتش کلاسیک دنیا است.

در مبحث استتار دو نوع دید از طرف دشمن مدنظر است 1- دید هوایی 2- دید زمینی

عوامل مربوط به اجرای استتار عبارتند از: رنگ، سایه، بافت، زمین، جنس و مصالح و حرارت و ...

انواع استتار

1- استتار نوری 2- استتار حرارتی 3- استتار راداری 4- استتار رادیویی (مثل ایجاد پارازیت یا ارسال فرامین کاذب) 5- استتار بصری 6- استتار صوتی 7- ضد الکترونیکی

2-3 استحکامات:

در بحث پدافند غیرعامل استحکامات به سازه‌های موقتی اطلاق می‌شود که با توجه به شرایط و امکانات و میزان اهمیت و آسیب‌پذیری نقاط حیاتی و حساس در محل‌های مناسب و اطراف تاسیسات ایجاد می‌گردند تا مانع اصابت مستقیم موشک بمب یا ترکش این مهمات به تاسیسات و یا تجهیزات گردیده و اثرات ترکش و انفجار را به طور نسبی خنثی نمایند. استحکامات به شکل زیر طبقه‌بندی می‌شوند:

1- خاکریز

چنانچه تجهیزات در فضای باز چیده شده و یا درون ساختمانی و با مقاومت مصالح معمولی قرار گرفته باشند با ایجاد خاکریز با ارتفاع و قطر مناسب می‌توان در مواردی مانع اصابت مستقیم بمب و موشک به تاسیسات و تجهیزات گردیده و در اکثر موارد مسیر ترکش و موج انفجار به طرف تاسیسات را سد کرد.

3- کیسه شن

در صورتی که فضای لازم برای ایجاد خاکریز با شیب مناسب وجود نداشته باشد، با چین گونی‌های پر از شن و ماسه در چندین ردیف و روی هم می‌توان به نتایج مورد نظر برای حفظ تاسیسات دست یافت.

علاوه بر محصور کردن تاسیسات و تجهیزات می‌توان از کیسه شن به عنوان پوشش محافظتی نیز استفاده کرد (مثل: لوله‌های زمینی انتقال نفت....)

3- دال بتني، شبکه شن و يا استوانه بتني

استفاده از این وسائل زمانی توصیه می‌شود که تداوم تهدید محتمل باشد.

4- دیوار کشي

ایجاد دیوار احتیاج به بررسی کارشناسی داشته و قطر و ارتفاع آن با توجه به مقاومت مصالح به کار رفته باید محاسبه شود. دیوار کشي شامل آجر چینی، سنگ چینی، ایجاد بلوک‌هایی با سیمان مسلح و یا استفاده از بلوک‌های پیش ساخته می‌باشد. دیوار کشي بهتر است در قطعات مجزا و کنار هم صورت گیرد.

4-2 پوشش

ایجاد پوشش يك اقدام موقتي است که با بالا رفتن شدت تهدید و احتمال حمله هوایی موشکی انجام شده و تا زمانی که احتمال حمله وجود دارد ادامه می‌یابد. با این عمل تاسیسات و تجهیزات یا مرکز فعالیت از دید خلبان یا حسگر نصب شده در سر بمب و موشک پنهان گردیده و هدف گیری و هدایت موشک و بمب‌های هدایت شونده از جمله بمب‌های لیزری میسر نشده و یا دقت آنها کاهش می‌یابد. پوشش می‌تواند توسط دود ، بخار آب (غلیظ) و یا با هوا کردن بادکنک و بالن ایجاد شود.

انواع پوشش:

پوشش امنیتی: اقداماتی است که عمدتاً در مورد تاسیسات ثابت به کار گرفته می‌شود و فعالیت‌های مجازی یا غیرواقعی را برای دشمن تداعی می‌کند.

پوشش فیزیکی: اصطلاحاً اقداماتی است که موقتاً به صورت فیزیکی مانع از تشخیص هدف می‌گردد. که از جمله این اقدامات می‌توان به ایجاد پرده دود یا بخار غلیظ اشاره کرد.

2-5 ایجاد سازه‌های امن و مقاوم‌سازی

طراحی و احداث تاسیسات حیاتی و حساس به گونه‌ای که به طور کلی در مقابل اصابت مستقیم بمب و موشک مقاوم باشند در خیلی از موارد اصولاً عملی نبوده و به صرفه و صلاح نیز نمی‌باشد. زیرا هزینه ایجاد و تاسیسات با چنین مشخصاتی ممکن است به مراتب پیش از کل تجهیزات مربوطه باشد.

در اکثر موارد اصلاح بر این است که اجزا مستقل تاسیسات و تجهیزات که اصابت احتمالی بمب موشک موجب از کار افتادن تجهیزات و توقف فعالیت بخشی از مجموعه گردیده اما خسارت جانبی زیادی به بار نمی‌آورد تنها در مقابل موج انفجار و ترکش بمب موشک محافظت شوند ولی بخشهایی از مجموعه که صدمه دیدن آنها موجب از کار افتادن کل سیستم و وقفه کامل یا نسبی در انجام فعالیت می‌گردد با مقاومت کافی اصابت بمب ساخته شوند.

چنانچه تاسیسات حیاتی و حساس که احتمالاً در فهرست هدف‌های دشمن قرار دارند فاقد مقاومت کافی در مقابل اصابت مستقیم بمب، موشک بوده و یا موج انفجار ناشی از اصابت، بمب موشک در نزدیکی تاسیسات را نتواند تحمل نمایند، می‌توان با اجرای طرح‌های خاص مهندسی، مقاومت بنای آنها را افزایش داده و احتمالاً به حد مطلوب رسانید.

6-2 پراکندگی

پراکندگی عناصر کالبدی یکی از مباحث مهم پدافند غیرعامل محسوب می‌گردد که در کاهش خسارت ناشی از ایراد ضربه تخریبی دشمن بسیار موثر است و به عکس در صورتی که دشمن در مراحل تهاجمی خود پیش از شناسایی حضور و با بازشناسی به مرحله نشانه‌روی و اصابت دست یابد تمرکز عناصر کالبدی و حساس مجموعه مورد تهاجم موجب می‌گردد عملیات تهاجمی با حجم کمتر و متمرکز، بیشترین تخریب را به جا بگذارد.

ایجاد مجتمع‌های عظیم صنعتی، تاسیسات بندری وسیع، نیروگاه بزرگ و غیره در کشور که ممکن است مورد حمله هوایی دشمن قرار گیرد به صلاح نیست.

در مورد مراکز موجود لازم است مطالعات صورت گرفته و در صورت امکان طرح‌هایی جهت انتقال تدریجی آنها به نقاط مختلف کشور تهیه شود تا با رعایت اصول پراکندگی در محل‌های جدید مستقر گردند.

7-2- تفرقه Separation

منظور از تفرقه، جداسازی بخشی یا بخش‌هایی از تجهیزات، قطعات یدکی مواد و سایر وسائل و انتقال آنها به محلی غیر از محل استقرار دائمی و نجات آنها از تاثیر يك حمله هوایی موشکی احتمالی است. این امر نباید باعث توقف کامل فعالیت‌ها گردد.

8-2 فریب و اختلال:

به مجموعه اقداماتی که بتواند بازشناسی و توجه دشمن را از هدفهای مورد نظر منحرف کرده و موجب گمراهی وی در تشخیص و هدفگیری شود، فریب و اختلال اطلاق می‌شود.

9-2 دسترسی‌ها:

دسترسی‌ها به معنی راه‌ها و فضاهای عبوری و ارتباطی است و در انواع و مقیاس‌های مختلف قابل طرح است. خطوط ارتباطی یک موضع به محیط بیرونی باید تابع ضوابطی باشد که خصوصیات تهدیدات منجر به اختلال در تردد و یا حذف تردد شود.

10-2- موانع

کلیه عواملی که نفوذ حضور دشمن را در محدوده مورد نظر مشکل نماید موانع نام دارد. انواع موانع عبارتند از:

الف- فاصله: یک اصل کلی آن است که هر چند فاصله سوژه از مبدا تهدید و تهاجم بیشتر باشد از ایمنی بیشتری برخوردار است، زیرا طی کردن فاصله با به کارگیری هر نوع شی تهاجمی اعم از موشکی، هوایی و زمینی، مستلزم برنامه‌ریزی دقیق‌تر و به کارگیری سلاح و تکنولوژی کارآمدتر و هزینه‌گزارتر و در عین حال خطرپذیری بیشتر است.

ب- توپوگرافی

به معنی پستی و بلندی‌های زمین می‌باشد در صورت وجود ناهمواری در مسیر نقاط مورد نظر علاوه بر خود این ناهمواری‌ها باعث دشواری حرکت مهاجم به خصوص نیروی زمینی می‌شوند در عین حال امکاناتی را جهت به کارگیری تدافعی فراهم می‌نماید.

ج- زیستگاه‌ها

در هر منطقه که توده‌ای از کالبد معماری و تجمع نیروی انسانی وجود داشته باشد دلیل استحکامات متنوع و پیچیدگی کالبدی و سایر امکانات و از طرفی عدم شناخت دقیق دشمن از میزان و مکانیزم مقاومت‌های احتمالی همواره نوعی احتیاط و تردید وجود داشت و این امر خود به مثابه وجود قابلیت‌های پیشگیرانه می‌باشد.

د- آب‌های سطحی

شامل نهرها، رودها، کانال‌ها، دریاچه‌ها و حوضچه‌های طبیعی، مصنوعی، تالاب‌ها و برکه‌های سطوح زیر کشت غرقابی مانند برنج و نیشکر می‌باشد که استعداد مانع بوده را در مقابل حمله‌های تصرف زمینی دارند.

11-2 - سیستم‌های ردیابی و اعلام خطر

بخشی از اقدامات پدافند غیرعامل و هوایی نظیر ایجاد پرده پوششی اقدامات درون سازمانی به منظور آماده نمودن محیط جهت ترك فعالیت استفاده از جان پناه و پناهگاه‌ها و غیره اندکی قبل از وقوع حملات هوایی موشکی صورت می‌گیرد.

و بنابراین کلیه افراد باید در زمان به نحوی از وقوع این حملات مطلع گردند.

مهمترین اقدام برقراری سیستم اعلام خطر در نقاط حیاتی و حساس با تشکیل يك مركز اعلام خطر و گماردن يك نفر مسئول در هر زمان و استفاده از بلندگو، آژیر و خطر و غیره می‌باشد.

11-3- آموزش و فرهنگ سازی:

مسئولین تصمیم‌گیرندگان و کلیه افرادی که به نحوی در سیاستگذاری تهیه اجرای طرح‌های پدافندی غیرعامل سهمی می‌باشند، لازم است متناسب با نیاز از آموزش‌های لازم برخوردار گردند. ارائه آموزش با تشکیل دوره‌های آموزشی مختلف، در مراکز آموزش نظامی و غیرنظامی میسر می‌باشد.

12-2- پناهگاه‌ها و جان پناه:

پناهگاه‌های به مکانی اطلاق می‌گردد که در مقابل اثرات حملات هوایی-موشکی نسبت به ساختمان‌های معمولی و یا فضای باز از امنیت بیشتری برخوردار باشد.

پناهگاه‌ها بهتر است در نزدیکی محل‌های تجمع افراد باشد و بهتر است در فاصله مناسب از تاسیسات و با استحکام مورد نظر جهت مقاومت در مقابل اصابت مستقیم بمب موشک و یا موج انفجار اتخاذ گردد.

پناهگاه‌ها باید مجهز به هواکش، سیستم تهویه طبیعی و یا مصنوعی، سیستم روشنایی و برق اضطراری، وسائل کمک‌های اولیه، آب و غذا، وسائل کنار زدن آوار و راه‌های ورود و خروجی متعدد به خارج از محوطه پناهگاه باشند.

جان پناه:

چنانچه ساختمان محل فعالیت دارای مقاومت کافی در مقابل موج انفجار و ترکش نبوده و تجهیزات و وسائل به کار رفته در تاسیسات خود خطر آفرین باشند و در مواردی که تاسیسات خود هدف حمله هستند با شنیدن صدای آژیر باید به محل امن‌تر رفت.

جان پناه می‌تواند سنگ بتنی سرپوشیده، سنگ معمولی با دیواره آجری یا حتی خاکی باشد که افراد بتوانند با رفتن درون آن و نشستن روی پاهای خود یا روی سنگ در معرض اصابت ترکش قرار نگیرند.

13-2- پدافند در مقابل حملات ویژه (شیمیایی، میکروبی، هسته‌ای)

استفاده از سلاح‌های شیمیایی در محیط جنگ رایج است و کمتر در محیط‌های تاسیساتی کاربرد دارد.

اعلام خطر حمله شیمیایی یا حملات هوایی معمولاً متفاوت بوده و این اعلام خطر ممکن است قبل یا هم زمان با حمله صورت پذیرد. استفاده از ماسک در این شرایط بسیار مهم است.

در مورد حملات هسته‌ای: چنانچه افراد بدانند در صورت اطلاع از انفجار قریب الوقوع هسته‌ای با رفتن داخل يك سنگر، کشیدن يك پتوي مرطوب روي سر خود مي‌توانند تا حد زيادي از آثار ناشی از ریزش اتمي مصون بمانند. قطعاً در مقابل يك حمله هسته‌ای به طور کامل تسلیم نخواهند شد، آموزش در این زمینه نقش موثری را ایفا می‌کند.

14-2- آمایش دفاعی

که شامل سازماندهی و چینش مناسب فضاها و تاسیسات برای نیل به اهداف استراتژیک و دفاعی صورت می‌گیرد و به مطالعات گسترده‌ای نیاز دارد.

15-2 سلاح شناسی:

یکی از مطالعات مهم در امور دفاعی و پدافندی، مطالعه بر روی توانایی‌های سلاح‌های متفاوت، میزان آسیب‌رسانی هر يك دسته‌بندی و روش‌های مقابله با آنها می‌باشد.

16-2 مکان یابی localisation

انتخاب مطلوب و بهینه يك محل با امکان تحقق آن فعالیت و داشتن شرایط مناسب برای توسعه آینده به گونه‌اي که علاوه بر عوامل عمومي اصول پدافند غیرعامل رعایت شود.

17-2 دفاع غیرنظامي Civil Defence

1- مجموعه تمهیدات دفاع عامل و غیرعامل برای افراد و تاسیسات غیرنظامي (اصغر جدي - 1383)

2- مجموعه فعالیت‌هاي که مي‌توان با انجام آن از بروز و استمرار سوانحي که جان و مال مردم را تهدید مي‌کند جلوگیری نمود و یا در صورت بروز، آثار ناشي از آنرا کاهش داد (موحدي نيا)

3- کاهش خسارات مالي و صدمات جاني وارده بر غیرنظاميان در اثر حوادث طبيعي یا حوادث غیرطبيعي (مهندسي شمسايي)

مفهوم دفاع غیرنظامي:

در منابع لاتین عبارت «دفاع غیرنظامی» یا «دفاع شهری» برابر با عبارت civil Defence است. دفاع غیرنظامی «حفاظت از غیر نظامیان در شرایط جنگی» است و از این رو مشتمل بر بخشی از دفاع ملی است که در پی تمهیدات لازم به منظور کسب آمادگی کافی در برابر هرگونه حمله احتمالی یا باج خواهی از یک کشور می‌گردد. طبق این تعریف، دفاع غیر نظامی باید «ایمنی جمعیت غیرنظامی کشور و ادامه حیات آنان (در زمان جنگ) را تضمین نماید». از این رو دفاع غیرنظامی به صورت سیستماتیک اهداف زیر را دنبال می‌نماید:

1- به حداقل رسانیدن آثار حاصل از حملات نظامی بر جمعیت غیرنظامی

2- مقابله فوری با شرایط اضطراری حاصل از چنین حمله‌ای

3- بازیابی و برقراری تسهیلات و خدمات آسیب دیده در نتیجه چنین حمله‌ای

نتیجه گیری

آنچه در این مقاله به آن پرداخته شد عبارت بود از اهم موضوعاتی که در مطالعه دفاع غیر عامل مورد بررسی قرار گیرد. بدون تردید مسائل جانبی بسیار زیادی وجود دارند که در مجال‌های دیگر قابل بررسی هستند. مبحث مهم فرهنگسازی در مسئله دفاع غیر عامل یکی از این موضوعات می‌باشد.

ایجاد هرگونه حفاظتي که در مقابل اصابت مستقیم بمب، راکت، موشک، توپخانه، خمپاره و یا ترکش آنها مقاومت نموده و مانع صدمه رسیدن به نفرات، تجهیزات یا تاسیسات گردیده و اثرات ترکش و موج انفجار را به طور نسبی خنثي نماید.

19-2 - مراکز حیاتی (vital Centers)

مراکزي که دارای گستره فعالیت ملي می باشد و وجود و استمرار فعالیت آنها برای کشور حیاتی است و آسیب یا تصرف آنها بوسیله دشمن باعث اختلال کلی در اداره امور کشور می گردد.

مراکز حساس Critical Centers

مراکزي که دارای گستره فعالیت منطقه ای می باشند و وجود و استمرار فعالیت آنها برای مناطقی از کشور ضروری است و آسیب یا تصرف آنها به وسیله دشمن باعث بروز اختلال در بخشی از کشور می گردد.

مراکز مهم Important centers

مراکزي که دارای گستره فعالیت محلی می باشند و وجود و استمرار فعالیت آنها برای بخشی از کشور دارای اهمیت است و آسیب یا تصرف آنها به وسیله دشمن باعث بروز اختلال در بخشی از کشور می گردد.

20-2- تهدیدات:

تهدید دشمن (آمریکا) را کاملاً جدی بگیرید (فرمانده معظم کل قوا)

به کارگیری پدافند غیرعامل در جهت مقابله با تهدیدات و تقلیل خسارات ناشی از حملات هوایی، موشکی، زمینی و ... کشور مهاجم، موضوعی بنیادی و اساسی است که وسعت و گستره آن تقریباً تمامی مراکز حیاتی و آسیب پذیر نظامی، اقتصادی و ... کشور را در بر گرفته و حفظ امنیت ملی، استقلال سیاسی و اقتصادی و پیروزی در جنگ به نحو چشمگیری در راس امور است.

مدیریت پدافند غیرعامل در واقع به دنبال آن است که «ژن» دفاع را در درون ساختار جامعه‌ای که امکان مورد تهاجم شدن آن وجود دارد قرار دهد.

از طرفی نیز بدون هیچ نوع شناختی از نحوه تهاجم دشمن و روش‌های ایراد خسارت نمی‌توان به راه حل مناسب برای پیشگیری از آن اندیشید. لذا قدم اول دشمن شناسی (نحوه تهاجم دشمن) است.

هر مهاجمی برای رسیدن به هدف تهاجم خود که در وهله اول وارد آوردن خسارت به طرف مقابل است، لاجرم ملزم به طی مراحل است که در آن مراحل، بسته به نوع تهاجم (زمینی، هوایی، دریایی و ...) دارای ماهیتی متفاوت می‌باشد.

مهاجم نیز برای انجام تهاجم خودش یک سری مراحل و روش‌هایی را دنبال می‌کند از جمله:

2- حضور

3- نشانه‌رویی

4- ایراد خسارت

5- فرار

آنچه مسلم است وظیفه ما ایجاد خلل در هر يك از مراحل فوق می‌باشد تا بتوان به هدف دفاع که همان به حداقل رساندن میزان خسارت دشمن به نیروهای و تاسیسات و تجهیزات خودی است رسید.

هر گاه تمهیدات دفاع عامل همراه با ملزومات دفاع غیرعامل به حدی از کارآمدی برسد و یا بالاتر باشد خود به‌خود باعث از بین رفتن طمع دشمن و ناامیدی در تهاجم خواهد شد و یا در صورت حادث شدن تهاجم، دشمن را در دستیابی به اهدافش با مشکل جدی روبرو خواهد نمود.

هر کشوری که به مسائل نظامی، دفاعی، تهدیدات و فرصت‌ها نیاندیشد محکوم به نابودی است چرا که سایر حکومت‌ها به جای او خواهند اندیشید. این مسئله برای کشورمان به لحاظ قرارگیری در موقعیت استراتژیک جغرافیایی منابع طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردار است.

تصرف هر کشوری به طور ناگهانی یا به مرور صورت می‌گیرد، در حال حاضر با توجه به محاصره ایران توسط آمریکا یکی از روش‌هایی که می‌بایست بیشتر مورد توجه و تأمل قرار گیرد، تهاجم نظامی به صورت غافلگیرانه است که جوابگوی اصلی آن «دفاع غیرعامل» می‌باشد. یکی از مشخصه‌های نبرد نوین که در دهه گذشته شاهد نمونه‌هایی از آن بودیم به کارگیری گسترده فناوری‌های نوین در آن می‌باشد. مقابله با فن‌آوری‌های تهدید یا دستیابی به آنها بسیار پرهزینه، زمان‌بر و نیازمند ریسک بسیار بالا است.

